

наведи телефон

Лүимә СЭрипос

05.12.2024
№ 23 (1329)

www.khanty-yasang.ru

Основана 11 февраля 1989 года

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru

**Ват сәграпнал этпос 10 хөталэ –
өлнэ мāv янытлан хөтал !**

М. Коксаулицына. Вәрум хури

**Ты
номерт
ловиньтэн:**

Эрнэ нэпак иң ат
пирмайтавес

▶ 3

Ляххалыт йильпи
щирыл вос
хансавет

▶ 5

Хулюмсүнт пāvлың
лөккар нэ

▶ 7

Кәсацан хөтпат
күщайлахтуңкве
хаництавет

▶ 8-9

Ялпың хөтал
кастыл
мāщтырлэгыт

▶ 12

Апрыңыг өлнэ
мāньлат пыг

▶ 16

Ханты-Мансийск үсн мāньлат мāхум хаництапын «Лидеры изменений Югры. Дети. 2.0» сāv мāньлат мāхум өхталасыт. Агит-пыгыт халанылт хаництахтасыт ос кассыт. Ты сāvыңпālэ «Движение первых» организациян хасхатам нйврамыт акван-атыглавөсыт, ос хоты тэлат өмщаквнв вәруңкве эрөгыт, яныг миркол күщайтын потыртасыт.

Нйврамыт халт Хальүс районныл Карина Ларионова, Саранпāвилныл өлнэ мāньци āгирищ, ос Елена Кременная, Ягримныл өлнэ āгирищ, нйврамыт халт кассыг. Тэн округ яныг күщакв Руслан Кухарук өт потырта-сыг ос пōслахтасыг.

ЮГРА день округа

Округувт өлнэ ятил миркве!

Ват сәграпнал этпос 10 хөтәлт өлнэ мав яныгсәт нупыл нила тәлэ төвлы, мән нанан ты яныг намхөтәл кастыл сымыңыш янытлыянув!

Ты тәлыт сьс Югра мавт өлнэ мир өлупсаньл мөтаньг ёмтыс, тасәвит йильпи өлнэ колыт, хаништахтын, пусмалтахтын колыт үнттүвёсыт, йильпи лёңхыт, унсахыт вәрвёсыт.

Югра мавт пёс йис порат мәньцит ос хантыт өлмыгтасыт, мән пёс рүтанув ты мät сәлыяныл

ёт вәнтәләлсыт, щёлың ятенувт хул алышласыт, тышир нъявраманьл янмалтасыт, тәнти ләтңыл потыртасыт ос кәтыл матыр-әти мәштырласыт. Ос ётыл ты щёлың мät мä-щунь хөнтвес, сәв мир рүпитаңкве тыг ёхтысыт, округ янытыл яныг үсыт тәрамласыт.

Ань округув кәркамьг рүпитан мähум Россия экономикатә сәв-малтыяныл, ты хосыт мән өлупсав ёмасьг ёмты. Тох акв пөхат өлым нъяврамыт яныгмёгыт, щәнит-әщит, мä-вөй нөх-винэ мät рүпитэгыт,

культура, искусство ос хаништыпыт сәв ёмас вәрмаль вәрёгыт. Ань мәньлат мähум йильпи щирьл номсахтэгыт, йильпи щирьл матыр-әти вәрёгыт, тән ёраньл хосыт өс сәв ёмас рүпата округув мägсыл тах вәрәве.

Кәсың хөтпан, кәсың щёмьян мән пүстәгыл өлнэ ләтың ләвёв, халанынт нётхатым өлән, пус кät, пус ләгыл! Төрүмн, Отыранувн вөс үргәлавөн!

Нәнән мәньщи ос ханты газетатг рүпитан хөтпат янытлыяныл

Олныт хүрум тәлытын уртсаньл

Ювле хультум этпос 28 щислат округ Дума депутатыт акван-атхатыгләлсыт. Сапрәнит тән вät нупыл ат сәкконьт ос хултнэ -нөпакыт пирмайтасыт ос эрнэ ләтың тув хассыт.

Округ яныг күщай хум Руслан Кухарук тув өс ёхталас. Мähум элы-пәлт тав ләвыс: «Тыхөтәл нән хүрум тәл мägсыл хансым сәккон тах пирмайтэгын. Ты цар мäk сәкконувн мән эрнэ ләтңыт пуссын аквьёт хассүв. Тамле яныг рүпата мән тыт өлнэ мир мägсыл вәрилүв».

Ты юи-пәлт мähум 2025 тәлн ос 2026-2027 тәлыг мägыс округ бюджет-олныт пирмайтан сәккон урыл потыртасыт ос оллөвиньтан округ департамент күщай нэ Вера Дюдина китыглавес.

Кәсың тәл сәвнүв олл эрмыгы

Күщай нэ ләвыс, мävөй нөх-винэ компаният тыт сәв олл сәлэгыт, тән сәв нәлок-олн бюджетын атэгыт. Хүрум тәлытт мирн нётмил вәрнэ нөпакыт мирн нётмил вәрнэ нөпакыт щёмьят китыт, хүрмит, нильт манос тыгыл сәвнүв самын патум нъяв-

пүльницат ос школат үнттын мägыс хансавет ос мөт нётмил программат мägыс тәставет.

Бюджет-олныт хүрум тәлытн тохуртвёсыт: 2025 тәлт – 406,3 млрд. солкөви, 2026 тәлт – 416,3 млрд. солкөви, 2027 тәлт – 423,3 млрд солкөви.

Тувыл сәвсыр программат ос сәкконьт щирьл рүпитан мägсыл кәсың тәл сәвнүв олл эрмыгыл: мөтыт тәл 58,8 млрд солкөви ат төвылхаты, 2026 тәлт – 27,5 млрд солкөви ос 2027 тәлт – 36,2 млрд солкөви. Тымәгсыл хүрум тәл сьс депутатыт ты яныг нөпак ёт акваг тах рүпитэгыт ос сәвнүв олл тув хансуңкве патэгыт.

Яныг колтәглыт нөтавет

Нъяврамың колтәглытын нётмил вәрнэ нөпакыт пирмайтавес. Тыт өлнэ щёмьят китыт, хүрмит, нильт манос тыгыл сәвнүв самын патум нъяв-

раманыл мägсыл олныл ойтает, руш ләтңыл «Югорский семейный капитал» ләваве. Акв щёмья 177 сөтыра солкөвил ань миве. Ты олн-нётмильл мähум кол ёвтэгыт, нъяврам хаништан мägсыл ос мөт эрнэ тәлт нупыл холтэгыт. Депутатыт акв лильпи ләтың тув ань хассыт. Нъяврамың щёмьят өлнэ колыт ке үнттэгыт, ты олныт коланылн вит, рөг, газ тотнэ турпат вәрнэ мägсыл виңкве вөрмёгыт.

2023 тәл сьс 3 сөтыра 693 щёмья ты олныт висыт, ты тәл лов этпос сьс 2 сөтыра 960 колтәглыт ойтвёсыт, тән халаныл сәв мähум кол үнттын манос ёвтнэ мägсыл ты нётмил холтсыт.

Мәштыр мähум наманыл акван-хансавет

Мирн пөриим хөтпат «О народных художественных промыслах» нампа сәкконьн лильпи ләтңыт хассыт. Ань мәштыр мähум юнтум, вәрүм пормасаныл «экспертный советын» хасхатым хөтпатн сунсыглаңкве тах патает.

Ос ётыл ты мähум лә-

вёгыт, ты маснүтыт, пормасыт эрнэ щирьл юнтвёсыт манос әти. Хөтпа ёмашакв мәштырлаңкве ке хәсы, тав реестр-нөпакн хансаве. Ты тәла хосыт культура Департаментыт рүпитан мähум пуңкто-туңкве патэгыт. Реестр-нөпак лөпсә ищхйпың мät вәрәве, мәштыр хөтпат наманыл тув хансавет ос пормасаныл тот суссылтавет.

Мән өлнэ мавт мәштыр мähум халт касылыт вәрыглавет ос та юи-пәлт нөх-патум хөтпат янытлавет. Акв тәл сьс нөх-патум ат элумхөлас кәсыңе 50 сөтыра солкөвил ойтәве. Ос сосса мирыт мägсыл рүпитан «Устойчивое развитие коренных малочисленных народов Севера» нампа программаныл 420 сөтыра солкөви сәвит олн-нётмил виңкве вөрмёгыт.

Та хөтәлт депутат-мähум кит щёс атхатыгләлсыт. Тот бюджет-олныт урыл хансым сәккон ёмшакв хаништаманыл юи-пәлт китынтыг пирмайтасаныл. Ань ты яныг сәккон щирьл күщайт хүрум тәл рүпитаңкве тах патэгыт.

Людмила ТЕТКИНА

Эрнэ нэпак иң ат пирмайтавес

Яныг таквс этпос оигпам элы-пэлт сасса махум Ассамблеят рүпитан депутаты сапрәни вәрыгласыт ос миркол күщаит тув вөвыгласыт.

Өвлэт махум «О бюджет» нампа сәккон урыл потыртасыт. Ты вәрмалы урыл олн ловиньтан департамент күщай вәңын нэ Светлана Попкова китыглавес. Ань депутат-хөтпат хурум тәлыт магсыл бюджет урыл хансым сәккон пирмайтаңкве тах патэгыт. Ты яныг нэпак щирыл «Устойчивое развитие коренных малочисленных народов Севера» программа олныл ос тах тәставе: 2025 тәлт - 192, 6 млн солкөви, 2026 тәлт - 162, 8 млн солкөви ос 2027 тәлт - 171, 6 млн солкөви.

Ты программа хосыт мәнщи, ханты ос ёрн махум олныл нәтавет. Мөтыт тәлт университетыт манос колледжит ханищтахтын 400 мәншат агит, пыгыт олныл тах миңкве патавет. Мән округут кәсың туи сасса махум мәнхәпыл касуңкве акван-атыглавет. Тамле касыл щәпитан магсыл мөтыт тәл нелю-

Ишхыпың мәт вим хури

Е.Д. Айпин

лов арыгкем млн солкөви тах миве.

Лильпи программа аты пирмайтавес

Депутат нэ Татьяна Гоголева акв тәла урыл китыглахтас:

– Сосса махум магсыл кол ёвтнэ лильпи программа хасвес. Ты тәл өвылтахта порат акв сапрәнит округ күщай вәңын хум Азат Исаев ләвыс, программа ёмащакве хасвес ос олныл тәстувес.

Өйттур этпосныл щәмьят очередин хансуңкве тах өвылтавет. Тәлув ювле ты хульты, нэпак ань тыг мус аты пирмайтавес, сасса мирыт магсыл хансым олныл мөт тәлат нупыл холтвәсыт. Ам ты тәрвит

урыл округ яныг күщаитн пищма хассум, ты нэпак моляхнув эрнэ щирыл вос хансаве ос олныл тәставе. Ювле ләтңыл кәтвәсум, олн ты вәрмалы магсыл атим. Ань хурум тәлыт магсыл олныл ләкква-уртавет, тох сасса махум хансым лильпи программа өста олн тәл ты хульты.

Светлана Попкова ювле ләвыс, ты программа кол үнттын департаменты рүпитан махум хассыт. Ты нэпак эрнэ щирыл хунь щәпитэгыт, туп төнт олныл тәставе.

Сосса махум Ассамблея күщай Еремей Айпин ләвыс, ты тәл оигпан мус кол үнттын департамент күщай ёт тән тах хөнтхатыглэгыт ос хоты эрнэ ләтңыл тув хансуңкве эрэгыт, пуссын аквәт тах номсахтэгыт. Ты рүпата моляхнув вәруңкве ань эри, мөтыт тәлныл сасса щәмьят лильпи очередин хансуңкве вос өвылтавет ос өлнэ кол ёвтуңкве манос үнттуңкве вос нәтавет.

Победа хөтал ос округ анытлан хөтал

Ты юи-пәлт Еремей Данилович ос китыглахтас. Мөтыт тәл яныг хөнтлан нак оигпам пәсныл 80 тәлыг ёмты, ос округут

95 тәлэ төвлы. Ты яныг ялпың хөталыг анытлан кастыл олныл хасвәсыт манәти. Светлана Попкова ләвыс, ты хосыт сәвсыр департаментыт тәл сыс сәв рүпата вәруңкве патэгыт, олныл тән пуссын тәставет.

Щәнь ләтың урыл хансым сәккон

Ханищтап ос наука департамент күщай хум Алексей Дренин ты сапрәнит щәнь ләтңыл ханищтан вәрмалы урыл потыртас. Ань округут 24 школат 1 сөтыра 548 нәврамыт щәнь ләтың ханищтэгыт. Мәнщи ләтың ханищтан хөтпаг 8 элумхөлас рүпитэгыт, ханты ләтңыл - 19 элумхөлас, ос ёрн ләтңыл – акв нэ рүпиты. Ты тәлныл Сургут үс университетыт 8 мәншат агит, пыгыт мәнщи манос ханты ләтың школат ханищтан хөтпаг ханищтахтуңкве өвылтахтасыт.

Күщай хум «Стойбищная школа-сад» рүпататэ ос мәнщи, ханты ләтңыл таратан лильпи учебникыт урыл потыртас.

Сәлың махум, вөраян ос хуль алыщлан хөтпат хумус ань нәтавет, ты урыл недропользование департаментыт күщай хум Сергей Филатов сапрәнит китыглавес. Ань тән реестр-нэпакн хансым сасса махум ос общинат туп нәтыяныл. Тув тән ат ке хасхатасыт, олныл ат нәтавет.

Еремей Айпин тох ләвыс, сәлың щәмьят, вөраян ос хуль алыщлан хөтпат щар ләўсаң нәтавет, тән олн-нәтмил виңкве ат вөрмәгыт, ты программа мөтщирыл хансуңкве эри.

Людмила ТЕТКИНА

Яныг таквс этпос 26 хөталәт Т.С. Гоголева намхөталә блыс, ты кастыл сапрәни өлум порат тав махумн анытлавес

Р. Кухарук Геннадий Райшев рӯтанэ ёт

Г.С. Райшев, 2019 тәл

Кәтыл хурит пәслум օйка 90 тәлэ тәвлынуv

Яныг таквс этпос 18-20 хөталытт Ханты-Мансийск үст «Райшевские чтения» нампа конференция օлыс. Кәтыл хурит пәслум хум Геннадий Степанович Райшев ань онтырсәт тәлэ тәвлынуv. Ты вәрмалы мәгыс кәтыл хурит пәслын хөтпат, пәс йис пормас атнэ колт ос пәс пормасыт киснэ хөтпат сәвсыр мәныл үсуvн ёхталасыт.

Ты тәла вәт тәл палыт щәпитәлаве, ат тәл сыс акв щәс мәхум акван-атхатыгләгыт. Тәва конференцият Геннадий Райшев ёт օлыгласыт. Ань ты тәлт օвыл щәс тав тәлэ конференция минас.

Геннадий Степанович 1934 тәл яныг таквс этпос нәлоловхуйплов хөталәт Остяко-Вогульский национальный округ Самаровский район Сивохребт пәвылт (ань ты мә Ханты-Мансийский районыг хансым օлы) самын патыс. Тав Ленинград үс А.И. Герцен нампа институт әстлас. Матахмат тәл Карпинск үс театр-колт хурит пәслым рӯпитас. Туvыл хум Ханты-Мансийск үсн ёхтыс, элалыт акваг օлыс. Тав ханты, мәньщи ос ёрн мәхум օлнә-хүлнэ тәлат хосыт кәтыл хурит пәслыс.

Ань ты конференцият выставка щәпитәлвес,

тав пәслум хуриянэ тот суссылтавәсыт. Сапрәни օвылтахтам порат округ мир օлнә-хүлнэ накыт, культура тәлат элалыт тотнэ кӯщай нә Маргарита Козлова округ кӯщай кәтум потре ловиньтастә ос такви тох ләвыс:

– Ань ты хөталытт кәтыл хурит пәслум хум Геннадий Райшев сәвсыр мәтт рӯпитан хөтпат акван-атсанэ. Хум օлмәт сәв нәтнэ хури мә-вит ос сосса мир օлупса урыл пәслыс. Тав мәв сака эруптастә, ты мәгыс мән таве сымыңыщ янытлылүв.

Ты тәл «Райшевские чтения» нампа конференция хөтыт щәс вәрыглавес. Тыт мәхум потрыт ловиньтасыт. Хурит хосыт пәс вәрмалит урыл потыртасыт. Ты тәла щырыл вәрум рӯпатаныл нәпакн хассаныл.

Геннадий Райшев рӯпита коләт «Мир суснә

хум» нампа суссылтап вәрыглавес. Та колн округкӯщай хум Руслан Кухарук օс ёхталас, тав ләвыс:

– Геннадий Степанович Райшев онтырсәт тәлэ тәвлым кастыл мән Иртыш я нәлми вәта тав намәтыл пинуңкве номылматыслүв. Тав наме тув хаснә мәгыс округ Дума депутаты тән ләтың кәтсыт. Геннадий Степанович Ханты-Мансийск үст щәмьяң тәгыл օлыс, округув мәгыс сәв рӯпата вәрыс. Тыт օлнә мир таве ёмщак вәганыл. Тыимәгыс ты ёмас тәла вәруңкве потыртахтасүв.

Туvыл Руслан Кухарук օс акв вәрмалы урыл потыртас. Ань округувт кәтыл нәтнэ хурит пәслын хөтпат «лауреат премии» намыл миңкве патавет. Мән мәвт ты вәрмалы օвыл щәс щәпитәлаве. Ос округувт օлнә ят, нәрыт пәс наманыл кинсуңкве ос ёл-хансуңкве патавет. Ты тәла щырыл Ханты-Мансийск үст рӯпата вәруңкве патаве тах.

Округ депутат нә Татьяна Степановна Гоголева ос кит вәрмалит урыл потыртас. օвыл нак - ты хум сосса мир

пәс йис օлупса урыл сәв хурит пәслыс. Ань тав наме янытлан нәпакн хансава тах. Китыт тәла - ань Геннадий Степанович мәщтырлам колә мирн вәнә мәгыс, яныг «статус» намыл тах миве. Ты вәрмалы хосыт ань кӯщайт эрнэ нәпакыт щәпитәгыт.

Пәс йис порат мән мәвн учёный венгр хум Антал Регули ёхталас. Тав яныгпәла мәньщи хөтпатныл сәв Уй эргыт, пәс йис потрыт хансыглас. Туvыл 2010 тәлт мәньщи учёный нә Е.И. Ромбандеева ты эргыт ос потрыт акван-атсанэ ос «Героический эпос манси» нампа нәпак тәратас.

Татьяна Степановна ләвме щырыл, аквматнакт ты нәпак Геннадий Степанович кәтән ликмыс. Тав сәт хөтал сыс нәпак хосыт кәтыл хурит пәслыс. Ётыл ты хурит хосыт суссылтап щәпитәлвес, кәсың хури палт янас сәңквылтап тән вәрыглавес. Ты хурит мирн сака мұстысыт. Тамле ты ёмас рӯпата вәщкат хум օлмәт вәрыглас.

Геннадий Степанович 2020 тәлт әтимиыг ёмтыс. Тав мән мәв урыл сәв нәтнэ хури мирн хультуптас. Ты вәрмалы мәгыс мән, сосса мир, таве ёмас ләтңыл кәстылүв.

Николай МЕРОВ

www.khanty-yasang.ru

Ляххалыт йильпи щирыл вос хансавет

Та ювле хульгум этпост хурумсаткем савит ляххал тотнэ хөтпат Ханты-Мансийск уст «Информационный мир Югры» нампа ханищтапн акван-атыглавёсыт.

Тамле акван-атхатыглан тэла XVIII щёс ёмталас ос тав «Мән история хансэв» лятңыг лававе. Тонт округув янытыл телевидениятт, ративатт, газетатт ос ищхйпың лөпсыт палт рүпитан хөтпат хөнтхатыгласыт ос тәнки тәланыл урыл сав потыртасыт.

Өвыл хөтпат савсыр үсныл ёхталам кұшаит ханищтан щёсыт вәрыгласыт. Уральский округ ТАСС нампа ляххал тотнэ колт кұшаиг өлнэ нэ Мария Картуз тәнки рүпатанылт осн-паттым тэлат хұлтыс. Ань ляххал тотнэ яныг коланыл Москва үсныл кұшаитн уральтаве.

Мөт щирыл ИТАР-ТАСС лаввёсыт. Тот рүпитан хөтпат сав маныл ляххаллыл кётавет, хөт ос маныр ёмталы, тән пуссын вәгыт. Ань Россия янытыл кәсың ёрт ос СНГ мят аквты щирыл намаим 70 колыт рүпитэгыт, тувыл мөт хөн мятт 68 колыт өлэгыт.

Мир мәгыс кәсың хөтпат хурум сөтыра савиткем сыре-сыр ляххалыт руц ос мөт лятңытыл хансавет ос потыртавет, 700 хурит ос вәти кинат пөслым суссылтавет.

Мария Картуз мөт пұмыщ вәрмалит хұлтыс, ань хөт-әти ёмталан накыт мәхумн вәвет манос әти. Хотьют урыл ос маныр өвылтыт ляххаллыт молях ос мәкыг хансуңкве, потыртаңкве эри. Мәхум, сөль, элаль пұмшалахтуңкве патэгыт ман әти, хотты ляххалыт вәңкве шар ат рөви ос

тәнаныл наскәссыг хансуңкват эри.

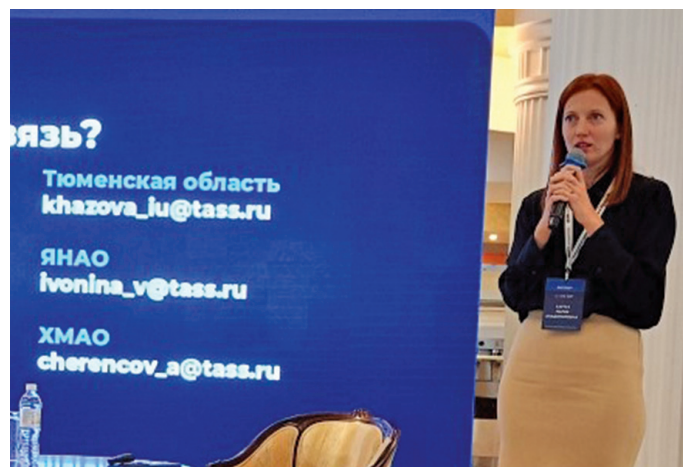
Мөт ёхталам кұшаит ляххал хаснэ рүпата вәрнэ мир урыл ос потыртасыт. Ань мәнәлат хөтпат шар мөт щирыл номсахтэгыт, тән руц ләтың коньпал савсыр мөт хөн лятңыл хансэгыт.

Михаил Канавцев потырты

Газета ловиньтаңкват кәсәщэгыт, туп ищхйпың утхосыт ляххалыт ловиньтэгыт. Тән яныгыч «Телеграм» ос «ВКонтакте» лөпсыгт уральтахтэгыт, таимәгыс ляххал тотнэ колыт ос тув хансым өлэгыт, та щирыл савнув подписчик-хөтпаныл өлыглан тэлат урыл вәгыт.

Роскосмос академия пәлныл мәхум ханищтан хум Михаил Неустроев нейросеть – ищхйпың ут хосыт йильпи пөслын хурит өвылтыт потыртас. Ань мәхум такем номтыңыг ёмтсыт, ляххал хаснәныл юи-пәлт эрнэ хури ат ке оныщэгыт, тән нейросеть хосыт тәнки хури щёпитаңкват вөрмөгыт. Эрмыглан хурит

Мария Картуз потырты

мә янытыл вәнэ эргыт хумус элумхобласыт сымн рөвлавет, ты урыл потыртас. Тувыл эргың вәти кинат суссылтасанэ, тот мирыт халанылт халмалтахтын ос тәнки халанылт вуянтахтын порат манхурип эргыт кастыл акван-юрщхатым өлуңкват патсыт.

Тамле накыт ювле хульгум нөтт мөт хөн мят өлыгламыт, ос мән палтув пёс кинат мәгыс щёпитан эргыт урыл потыртас ос эргыт эргыс.

Мөтыт хөтпат акван-атхатам хөтпат хөнтлын мят өлнэ вәрмалит урыл ляххал хансуңкват ханищтавёсыт. Тот хөнтлан мән ялум манос тот өлнэ тэлат вәнэ хум хөтпат потыртасыт.

«Югра» медиахолдинг колт кұшай вәңын хум Владимир Меркушев ләвме щирыл, округувт «СургутИнформТВ» ос «Мегаполис» нампа телерадиоколыгт рүпитан хөтпат тамле тэлат урыл акваг матыр потыртэгыт ос суссылтэгыт.

хумус вәрапавет, ляххал тотнэ хөтпат ханищтавёсыт ос пұмыщ сыре-сыр пөсытыл, хуритыл суссылтавёсыт.

Ляххал тотнэ колт рүпитан кұшаит ёңта пасан вәтан янас атыглавёсыт, тән округ кұшай хум Руслан Кухарук ёт вәщиньтахтасыт. Тав рүпатаныл урыл матыр-әти тәра-паттыс ос ләвыс, ань хотыл ляххалыт ловиньтаңкват эри – кәсың уст ос пәвылт мәхум тәнки вәгыт. Тән элаль тот вос хультнуйыт ос мөт мәхум пұмшалаңкват ос эрөгыт.

Этипәлаг Николай Крупатин, эрыг хаснэ ос ративат рүпитан хум,

Тамара
МЕРОВА

Җү Пёс накыт мирн акваг пұмщалавет

Ханты-Мансийскат «Югорский полевой музейный биеннале» ханищтап яныг таквс Этпос вāt нупыл хөтыт хөталныл өвылтавес ос хұрум хөтал сыс ылыс. Тамле тэла ловит щёс «Мә-вит ос Элумхөлас» нампа музей вāрыглас. Тув Казахстан мәныл ос Россият өлнэ учёныит, архивытт ос музейтт рұпитан хөтпат 27 ұсытныл ёхталасыт.

Онтолов хөтпа РАН институтт, сāt-академиятт манос университетт, ат музейтт рұпитан мāхум өлсыт. Ты ханищтапн округ янытыл 30 арыгкем культура ос образование сāvсыр колытныл, НКО вāрум хөтпат вөвинь-тāлвёсыт. Сāvитэт тув 210 элумхөлас акван-атхатыглас.

Мұй мāхум «Роль полевых исследований в сохранение историко-культурного и природного наследия Югры» тэлат өвылтыт потыртасыт. Ань сāvсыр вāрмалит тāра-паттын мāгыс мұй мāхум хөт секциятын янастатыглавёсыт, учёныит кāсың тэла пұмщаласыт ос ляххалыт хұнтлысыт. Тох нила колнакыт палеонтология, археология, этнология ос биология тэлат пёс порат өлыглам накыт манос йильпииг ёмтум накыт янас осн-паттувёсыт. Тувыл кит колнакыгт суссылтапыт вāрыглавёсыт ос ёнта пасан вātат пуссын вāр-малит мāкыг элаль тотнэ мāгыс потыртахтуңкве атхатыгласыт.

Ань «Археология Урала» нампа колнакн акван-атхатыглам мāхум 2020-2024 тāлыт сыс тāра-паттум накыт 12 учёныит потраныл ловиньтасаныл. Тот «палеолит» сака

пёс йисытыл ос «котиль средневековье» лāвим поратэ мус хөнтытм āхвтасыт манос та өлпса урыл потыртасыт. Хөт ос манхурип āхвтас-лөмтыт хөнтвёсыт, хумус элаль

Н. Бердюгина ос Р. Бардина

музейт өныщавет ос төва пормасыт йильпииг щё-питаңкве рөвёгыт ман āти.

Тувыл ты учёныит тāнки рұпатанылт янас ханищтапын акван-хөнт-хатыглаңкве таңхёгыт, ос музейтт өщнэ пёс пормасыт хурин пөслуңкве ос нэпакыг тāратаңкве номсэгыт. Ты секция рұпататэ Дмитрий Гурулев щёпитāлыс. Биология тэлат ханищтан колнакыт лов потыр ты урыл по-

Учёныит потыртэгыт

тыртасыт, сыре-сыр ұй-хулыт хоты мāt өлэгыт ос лұпатат хөт яныгмёгыт. Кāсың хөтпа матыр китыглаңкв манос матыр такви номтэ лāvуңкве вёрмыс. Ань ты хосыт сака сāv тэлат тāра-

родовой угодыат реестрыт уральтым юи-пāлт 50 сосса щёмьят тув ат хансымат. Тāн ань ты щёмьят реестр-нэпакн хұлтуңкве лāvияныл.

Тувыл Ханты-Мансийскат топонимический комиссиян мирн вāнэ ос суиң нам өщнэ ханты, мāньщи ос ёрн хөтпат ұсхулыт, матыр колыт өпарищнаманыл тув хансым вос өлнувыт. Эрнэ нэпакыт өс вос тāратавет.

Палеонтология ханищтан колнакт Новосибирск, Москва, Томск ұсытныл учёныит өлсыт. Пұмыщ потырит сыре-сыр мāнь ұит, кёрыңхомлахыт өвылтыт хұнлысыт. Ань рұпатат пуссын эрнэг вāрнэныл мāгыс проект-ыт вос щёпитэгыт ос тох олныл тāстает. Мөтынтыг тāн биология секция ёт акван вос атыглавет, тох тāн тэланыл вāңкве өс патыяныл.

Сāv секцият лāккв мāt рұпитасыт, таимāгыс төва эрнэ потырит хұнт-луңкве ат артмыс. Екатеринбург ұс пөхат «Земля предков» нампа музейныл ёхталам хөтпаг Наталья Бердюгина ұйхул хуриң нйнит вāруңкве мāхум ханищтас ос Алексей Слепухин āнохыл вөрүй хурит хумус вāравет, таи суссылтас.

Тамара МЕРОВА

паттувёсыт, ты хосыт «Флора ХМАО-Югры» йильпи нэпак хансуңкве рөви. Наталья Тучкова, этнография секцият пуңк-тотнэ нэ, лāvыс, тāн пал-таныл 15 лекцият ловиньтавёсыт. Сāvыңпāлэ потраныл Ас-угорский мāхум пёс наканыл ос кāтыл вāрум пормасаныл, йис тāгыл өщнэ каныт ос тāнаныл ұргалан тэлат өвылтыт потыртасыт.

Тыт округт хансым сākкөныт ханищтым ос

Хулюмсүнт павлың ләккар нә

Ләккарыг рүпитан вәрмалъ – мак эрнә рүпата. Ләккарыт хосытыл элумхблас самын паты, пусумлахты ос элалъ блы. Яныг ләккарыт ман фельдшерыт ман акушерыт ман тәрпиң юнтуп тўштын мәнъ ләккарыт, кос санитарыг блнә хөтпат, тән пуссын акв яныг рүпата-капай вәрёгыт.

Ләккарыг рүпитаңкв – тәк сым онышуңкв эри, тонт нәматарныл ат пилнә, тәксар ос сәрёр хөтпат ләккарыг патёгыт.

Хулюмсүнт польницат тамле ләккарыт рүпитёгыт: яныг ләккар, терапевт, лаборант, няврамыт ләккар, экват ләккар.

Сәв тәлыг ёмтыс, Татьяна Ивановна Алгадьева ты польницат рүпитанэтэ. Татяя такви Ас махум нә, сака сәрёр ос сакмак нәкве. Ома тэ Теткина (Сязи) Евдокия Николаевна, аятятэ Теткин Иван Александрович блсыг.

– Татьяна Ивановна, наңки урынтыл потыртән: хотыл блёгын, хөт самын патсын, яныгмасын?

– Ам Ямалт Приуральский район Пельвож павылт самын патсум, яныгмасум. Садикн, школан тот ялантасум. Школа туп нила класс мус блыс, таимәгыс нила класс әстламум юи-пәлт Катравож павыл

интернатыт хаништахта-сум. Интернатыт сәв няврам блыс, тунраныл ос няврамыт тотыглавёсыт, саран няврамыт блсыт.

– Ягыг-әпши, эщ-ягәги оныщёгын?

– Ам оныщёгум. Мән иң мәниг блмувт, омагув-әтягув атимыг ёмтсыг. Тувыл мән Агафья Александровна Себурова әквувн янмалтавёсүв. Әквув такви сәв няврам оныщас, тахольтыл такви палтэ мәнәв ос висанэ. Омагув-әтягув блум порат мис, лув ошсүв. Аквум ос лув оныщас, коза оныщас.

Әквумн тәкыщ ошвёсүв, мори хәйтуңкв ат тартвёсүв. Акв щёс әквум үсн минас, мән мәннкёв юн блсүв. Мән әквум әгитэтыл акв янытыг блсүмән, картошка пәйтсүмән. Аргән сәв картошка ниль-мүмән: я-а, хоталь то-туңкв? Вөрн хәйтсүмән, тот та ләкквә щивгалты-янмән. Әтэпыл үйхуланамән тыттысанамән, шар уссамыг та порат. Акв

Л. Теткина вәрүм - хури

Т.И. Алгадьева

щёс ос әквув шәй айнә анытэ хот-сакватаслүв, ул вус лявильтавёв, шәй анытэ хот-түйтыгпәслүв. Тав такос кинсытэ, нөх ат хөнтытэ.

– Хөт, манарыг хаништахтасын ос рүпитёгын?

– Ам 10 ос 11 класс тыт Хулюмсүнт павылт хаништахтасум. Тонт Люда ягәгим тыг хум вәрис, тав палтэ блсум. Мәнъ эщув Инна ос тав хот-вуйластэ, тав палтылэ тыт яныгмас.

Салехард үст кит тәл ос лов этпос фельдшерыг хаништахтасум. Хаништахтын мәныл әстумум юи-пәлт, нила этпос скорый помощь ләккарыг рүпитасум. Тувыл ос тыйгисум, тытхум вәрсум, рүпитаңкв патсум. Тытсәт тәл мәнъ ләккарыг (мед-

сестраг) рүпитасум.

Тувыл лаборантыг хаништахтасум: этпос Ягрим павылт ос кит сәт Нижний Новгород үст хаништахтасум. Ань фельдшер-лаборантыг блёгум, павлың польницат анализыт выгум. ЛПУ организацият ос ләккарыг ловиньтахтэгум.

Кәсың хөтал йтипәлаг пувлынколн ялантэгум, пувлуңкв ёхтын няврамыт ос яныг хөтпат температурыныл, давлени-яныл уральтэгум. Төва порат спортзалн ялантэ-гум, хунь матыр соревнованият блёгыт, тот ос төва порат няврамыт лёлъсаң рагатёгыт, ам тәнаныл пусмалтыяну. Тувыл төванакт водителиг блнә хумит рүпатан миннәныл элы-пәлт ос уральтыя-нум, давленияныл ос температурыныл сунсэгум.

Польница пәлыл павлың ләккаранум ёт командировкан Няшам-вөлн ялантәлэв, тот ам анализ выгум, юртанум ос тәнки рүпатаныл вәрёгыт.

Ләккарыг рүпитаңкв әнумн мўсты. Емас хунь махумн онтас вәрёгын.

Тамле ты потыр ам павлың ләккар нә ёт потыртасум.

Анна АЛГАДЬЕВА

2018 тәл

Кәсащан хөтпәт кўщайлахтуңкве ханищтавет

Ювле хультум этпост «Диалоги о будущем: устойчивое развитие и поддержка коренных народов Севера» нампа сапрәни вәрыгләвес. Төнт Ханты-Мансийск үсн сәвсыр мәнил соссә мир әхталас. Пәвлың мәхманув манырсыр тәрвитың вәрмалит өньщәгыт, ос хумус ты тәлат мұсхалыг щәпитаңкве эри, тән тот ты урыл потыртасыт.

Мәньщи өйкә потре

Анатолий Прокопьевич Кауртаев «Мәньхәпыл касыл» ос «Аборигены Югры» нампа общественный организациягт кўщайг рүпиты. Округувтмәньхәпылқаснә вәрмалы 2000 тәл пәсныл вәрыглаве. Өвләт соссә мәхум районанылт тәнки халанылт касыгласыт, әтыл ты тәла округ янытыл вәрвес. Мөлтү тәл ты касылын хөтхуйплов мөт хөн мәнил мир әхталасыт. Ань мирхал қаснә вәрмалыг вәрвес.

«Аборигены Югры» нампа соссә мәхум организация ос 2021 тәл пәсныл рүпиты. Тот өс соссә мирн нәтнә рүпата тотаве, тав ләвыс:

– Мөлләл хөтахкем сәвит федеральный сәккон рүпитас, тот ханты, мәньщи ос өрн мәхум мәгыс нәтмил урыл хансым өлыс. Әтылнув ос мөт сәкконыт пирмайтавәсыт, ты вәрмалы хосыт та мәк эрнә сәкконанув рүпитаңкве пөйтсыт. Ань соссә мәхум тәнки мәгсыланыл хұл алыщлаңкв, нөвыль тәстүңкв, вөркол үнттын мәгыс йив яктуңкв ат вөрмәгыт.

Вөркол үнттын мәгыс сәвсыр эрнә нәпак акванатуңкве эри. Тувыл ты нәпакыт Москва үсн кә-

тавет. Тот өлнә кўщай эрнә нәпакт хасхатнә юи-пәлт ущта вөркол үнттын мәгыс хөтпан нор яктуңкве рөви. Ань ты федеральный сәкконыт округ нупыл хасвәсыт қос, ос тән аквтыхольт ат рүпитәгыт. Округ Дума кўщаянув ты вәрмалы мұсхал щирыл вөс хансыяныл, ань мәхманув эрнә нәпакыт щәпитәгыт. Тамле ты тәрвит өлы.

Анатолий Прокопьевич ос акв вәрмалы урыл потыртас. Ань соссә мирн нәтмил вәрнә общественный организацият пуссын тәнкирот янасыг рүпитәгыт. Мәньщи хум ләвме щирыл, мәнавн акв яныг центр қос щәпитаңкве

эри. Тот тәрвит вәрмалынув акван-нәтхатым өмщакв щәпитаңкве вөс вөрмысанув.

Ань өлум сапрәни мәньлат мәхум политика департаментыт рүпитан мәхум тән вәрыгласаныл. Мәнавн ань соссә мир халт тәқсарыг, өрыг өлнә пүңқотнә мәньлат хөтпа хөнтуңкве ос ханищтаңкве эри. Мощ мөлләлув өс акв сапрәни олыс.

Соссә мир вәрмалит өт рүпитан округ кўщай вәның хөтпа пәрияңкве

эрыс, ос соссә мәньлат хөтпәт халт ань тамле элумхөлас әтим. Таимәгыс ань общественный организацият вәтихал акван-атхатыгләгыт, тув мәньлат соссә хөтпәт вөвиньтавет. Тән номтыт өщнә тәланыл элалы тотуңкве вөс вөрмысаныл.

Анатолий Прокопьевич – хөнтаң мәньщи өйкә, тав Кондинский район Учinyя пәвылт 1935 тәлт самың патыс. Ленинград үс А.И. Герцен нам өщнә педагогический институт әстлас. Юи-өвыл лов тәл Нижневартовский район кўщай вәның хөтпаг рүпитас. Ань пенсият өлы, соссә мирн нәтмил вәрим рүпиты. Мөтынтыг мәньщи өйкә онтырсәт тәлэ төвлы.

Сәлы үрнә вәрмалы

Степан Антонович Кечимов округ янытыл сәлың мәхум пәлт кўщайг рүпиты. Ты ханты хум такви сәлыянә үрим вөрт өлы. Ань сәлың хөтпәт сака яныг тәрвит ат өньщәгыт. Округ кўщайтн ос район мирқолытт рүпитан кўщайтн акваг онтас-тавет. Тав ләвыс:

А.П. Кауртаев

Е.С. Жукова

С.А. Кечимов

Р.В. Ананьев

– Сәлың махманув кәсың тәл туй элы-пәлт нәлув вәгләгыт, тәнки мәннылт касылыт вәрыгләгыт. Ты муйлын порат сәлың, ворян ос хул алышлан хөтпат сапрәни вәрыгләгыт, йис мәнанылт маныр тәрвит оныщәгыт, тот күщайтн потыртәгыт. Ты вәрмаяныл щирыл тән манарыл вәрмавет, таил нәтавет.

Күщай хум ләвме щирыл, туи порат сәв мät нәйтәм өмталы. Ты паттат хәйтнутыт ос мәколың-ойкат мөт мәныл өхталаңкве патсыт. Тән сәлы пәсгыт сака алышләгыт. Тувыл Сургутский, Нижневартковский районыгт өлнә Тромаган ос Аган я ватаг ос нәин сака щарвесбг. Сәлы тәпың мät янытәт нәин тәйвөсыт, ань махум сәлыяныл мощ элыннув оныщияныл.

Степан Антонович өмас вәрмалы урыл ос потыртас. Ань сәлыт пусмалтан хөтпат хантыт, өрныт өлнә мән вәтихал өхталәгыт. Сәлыт хот ул вос тыпсыт, тән палянылт чипыл ханлавет, мансәвит сәлы өлы, ты хосыт ловиньтаңкве рөви.

Ань мән мавт хурумсәт нәлолов нупыл ат сәлыңкол рүпиты. Тот пуссын

аквөт налыман сөтыра сәвит сәлы оныщавө. Та халт акв сәлы үрнә Саранпәвыл совхоз, акв ос Касум пәвыл совхоз өлэг. Ты компаниягт сәв сәлы оныщавө.

Пәс холыт пәвыл үнттувөс

Нижневартовск үсныл **Екатерина Сергеевна Жукова** өхталас. Тав тот «Спасение Югры» нампа общественный организация күщай вәңын нэг рүпиты. Нижневартовск үс пөхыт тәнки йис мәннылт «Хунзи» нампа пәвыл пәс щирыл үнттысыт. Тот пәс пормасыт атнә колыт, ампарыт, сүмьяхыт үнттысыт, нянкүр вәрсыт. Ань та пәвыл ляпат өлнә мир муйлуңкве тув акваг ялантәгыт. Төва махум элыл тув өхталәгыт.

Екатерина Сергеевна тәнанылн сөсса мир өлупса урыл потырты. Суссылтап колт сәв пәс пормас өлы, тув өхталан махум сака пүмшалахтәгыт. Нә ләвыс:

– Ты колт маныр пәс пормас өлы, ты пормасыт пуссын ам щәнюм-әщум, өпам-щашкөквөм тән өшсаныл. Төва пормасыт яныг анөквөмныл хулытсыт. Ам ләщал-ләщал ак-

ван-атсанум ос суссылтап вәрсум. Ты пормасыт ам сымум магыс сака тыныңыт, кәсың пормас урыл янас потыртәгум. Потыртанәм порат төванакт лөньщин өхтавөм.

Хотют тән палтаныл матыр пәс пормас тоты, нә өвләт тавө ты урыл өмщакв китыглытә. Ты пормас хотют оныщистә, маныр вәрнә магыс өлыс, ты тәлат нәпакн хансыянә, өтыл ущ махумн потырты. Та пәвылн Екатерина щөмьян тәгыл өхталы. Тот аквөт сәвсыр ялпың хөталыт муйләгыт ос мавит тармыл нас үщлахтәгыт.

Нә ләвме щирыл, ты сапрәнит сәвсыр тәл яныт махум аквак-хөнтхатыглыт. Тот яныг, мән хөтпат халанылт вәйхатәгыт, тәл сыс атхатм вәрмаяныл урыл потыртәгыт. Матыр тәрвитыт өлэгыт ке, тән мұсхалыг щөпитан магыс аквак-юрщхатым нөтхатәгыт.

Яныгпәла хөтпат мәннылт махум хултыглыяныл, тән янас вәрнә рүпатаныл эрнә щирыл тәнки нәпакн хансуңкве вос хәссыт. Ётыл ты тәла щирыл тән олн-нөтмил виңкве вос вөрмысыт.

Хәлыс хум

Ты вәрмалың Хәлысуныл **Роман Ананьев** өхталас. Тав Хәлыс район «Спасение Югры» нампа сөсса мир организацият мәннылат махум өт 2019 тәл пәсныл рүпиты. Тән сәвсыр вәрмалы хосыт мирн нөтәгыт. Мәнхәпыл, сәлың суныл касылыт ос ялпың хөталыт өлыглан порат мәннылат махум аквак-атыглыт.

Ты коныпал сәвсыр өнгыт, ханищтапыт ос мөт сәв тәлат щөпиталәгыт. Округувт конференцият, семинарыт ос сапрәнит өмталан порат, Хәлыс район пәлыл тав ты өхталы. Сөсса мәннылат хөтпат матыр вәрмалы оныщөгит ке, тән ты организация хосыт нөтавет.

Роман ома тә Марина Константиновна Вынгилева, мәнныши нә, әтятә Виктор Ефтавөвич Ананьев, ос марий хум, тән сас Хәлысүст өлэг.

Ань ты миңам сапрәнит махум сөсса мирн нөтмил вәрнә тәлат пуссын нәпакн хассаныл. Ты вәрмалит элалы тотуңкве патавөт.

Николай МЕРОВ

Мәньщи мирум урыл сәв мәхум вос вәгыт

А.А. Лисова

А.А. Лисова мәхум халт котилът үнлы

Мәньлат әги Александра Лисова ęt ам Ханты-Мансийск үст хөнтхатыгласум, тав соссa мир акв яныг вәрмалын атхатыгламаныл порат Хальүсныл ęхталас.

Хумус ханты, мәньщи ос ęрн мәхум округувт нөтавет, тән олупсаныл ęмаснувөг ęмтнэ мәгсыл маныр вәрыглаве, ты урыл хөнтлуңкве Александрa Андреевна тыг ęхталас. Ам таве мәньщи супыл масхатым кәсa-ласлум ос титыглаңкве патыслум, тав әнумн тох потыртас:

– Ам анөквaм, ты омам тав ома тә, наме Дина Тимофеевна Лисова, тав мәньщи хөтпа. Омам наме Инна Александровна Лисова, мән Белоярский үст олэв. Ам школа әстламум юи-пәлт Татарстан мәт Казанский федеральный университетт картография ос информатика вәрмалын ханищ-тахтасум.

Ань ам тит тәл Хальүст медиацентр-колт рүпитәгум, анөквaм палт олэ-гум. Ля́ххал хаснэ мәт Хальүс медиацентрыт дизайнерыг рүпитәгум. Тот «Жизнь Югры» газета вәраве ос социальные сети мәт ляххалыт щөпи-тавет. Мән тот сәвсыр рү-пата вәрөв, «ВКонтакте», «Одноклассники» ищхй-пың мәт ляххалыт сус-сылтэв.

– Тыт Ханты-Мансийск үст ханищтап вәрим мән нанти ęхтысын манос хотты организацияныл тыг тәтвөсын?

– Ам «Рүт мәхум» общи-наныл тыг ęхтысум. Таң-хөгум хөнтлуңкве маныр урыл күщаит ос общинат рүпитан соссa мәхум по-тыртәгыт, манхурип нөт-милыл, онтасыл тән вәра-вет.

Хальүст «Рүт мәхум» общинат күщаиг Карелия Акрамовна Супрун олэ, тав мәньщи ос ханты олупса нөх-ялтуптан мәг-сыл ты рүпата вәри. Мән акван-нөтхатым культу-рав нөх-вөрмалтылүв.

Мән районув яныг үсытныл элн олэ, мән мусув тәлэ-тувөт яласан лөңх әтим, туп товлың-хәпыл манос туи порат нәинчәпыл, тэлы порат тэлы лөңх хосыт ęхтала-ңкве рөви. Районувт олуп-сав мөт щирыг олэ, мир-кол күщаит мән нупылув сака тәланыл әти, мән ти хумус вөрмөв, тащирыл элаль воратэв.

Яныг үсың мәт тай сәв-сыр ханищтапыт, касылыт вәрыглавет, соссa хөтпат йильпи ищхйпың тәла-тын ханищтавет. Мән ос проектыт ęt рүпитаңкве таңхөв, мәньщи олупса урыл мирн потыртаңкве ос суссылтаңкве әри. Ам таңхөгум, мәньщи мирум урыл сәв мәхум вос вәгыт.

Ам хунь Казань үст ха-танит халт ханищтахтасум ос олсум, тән куль-тураныл, щәнь ләтңаныл сака янытлыяныл, әруп-тыяныл, янытлыяныл. Тән щөмьяныл пуссын ха-тань ләтңыл потыртәгыт, тәнти маснудыт масха-тым хөт-әти ęмыгтәгыт. Няврамыт ос мәньлат

хөтпат ат ęссамтәгыт. Ам ос тащир мән культурав, олупсав янытлым олүң-кве таңхөгум.

– Александра, наң тамле ханищтапын овыл щөс ęхтысын?

– Ам соссa мәхум ęt овыл щөс тамле ханищ-тапын ęхтысум, тыт та урыл вәңкве таңхөгум, хумус мәньщитын ос хантытын нөтуңкве рөви, хумус пөс йис олупсав йильпи щирыл суссыл-таңкве.

Александра ома тә Инна Александровна Лисова Хальүст самын патыс ос яныгмас, тав ома тә Дина Тимофеевна, такви опарищ наме Остерова. Дина Тимофе-евна мәньщи ләтңыл по-тырты ос мәньщи олупса ęмщакв вәгтэ, тав Посал-тыт пәвылт самын патыс ос яныгмас. Школа әс-ламе юи-пәлт Ленинград үстучителиг ханищтахтас.

Тувыл Хальүст нявра-мыт ханищтас, няврамыт ęt рүпитас. Ань әгитә әги мәньщи олупсал пүмща-лахты, сәвсыр ęмас тәла вәруңкве кәсащи, ты ятил әгиквөн пустагыл олнэ ләтың тәтэв, ты рүпатат рүтанән вос нөтаве.

Александра Андреевна Ханты-Мансийск үсныл татем ęмас номтыл юв ми-нас, ләви, ма тәмастыг ęхталас ос экспертный сессият сәв ęмас хөтпат ęt вәйхатуңкве патыс. Төва хөтпат тәнти общи-нанылт манхурип рүпата вәрөгыт ос хумус субси-дия-олн винэ мәгсыл проектыт хансәгыт, ты урыл мәньлат хөтпатын потыртасыт.

Галина
КОНДИНА

Совъявай юнтсүв

Ханты-Мансийск үст блнэ «Торум Маа» музейт рүпитан мэхум савсыр хонтхатыглапыт, суссылтапыт вәтихал вәрыглэгыт. Тув мэхум сав мәнил атхатыглэгыт, научный потрыт ловиньтэгыт-хүнтлэгыт, аквэет щаквщэгыт, халанылт ханищтахтэгыт.

Ты таквсы блум семинарын Касум павыл-ныл ханты нэ Валентина Григорьевна Тарлина ёхталас, тав сов тармыл хансат пöслыс, блп урыл потыртас, хумус вәраве, хансат пöслуңкве мэхум ханищтасанэ.

Нэ китыгласлум, хотыл блы, сов ёт рүпитаңкве хөт ханищтахтас. Валентина Григорьевна ювле щәгтым потыртас.

–Тамле хонтхатыглапын ам китынтыг ёхтисум, бвыл щёс ёхталамум порат мән пәля пун сәтапыл хансаң шулкиныт сагсүв. Ань ос ам тыг мәщтыр хөтпаг вöввёсум, мэхум сов тармыл хансат пöслуңкве вос ханищтыяну-м, ты тэла вос суссылтылум. Сов ёт рүпитаңкве сака пүмыш, ам савсыр пормасыт юнтэгу-м, хансал вәрияну-м, хорамтыяну-м. Сов кәминьт, замша хурипа, таве катын выглум, тәра номтум татем ёмас, хотты пормас ман маснут вәруңкве та үн-тылматэгу-м.

– Сов ёт щаквщүңкве хөт ханищтахтасын?

– Хосат Касум павылт ам бс акв тамле семинарыт блсум, тот суссум, ань мәщтыр нэквет хумус щаквщэгыт, сов ёт рүпитэгыт, тән ётаныл юнтсум. Тувыл хунь матыра-ти мощ тәра-паттысум, амти юнсахатуңкве патсум, элалы акваг ханищтахтасум, мәщтыр хөтпат-ныл китыглахтасум. Тох ләшәл-ләшәл пёс щирыл

щаквщүңкве та патсум.

Төнт мән Касумныл Нумсаң ёх павылн ялсүв, тот яныгхөтпанув Ксения Григорьевна, Мария Степановна ос мөт мәщтыр элумхөласатенув ёт нәңк сүлыл блп пәйтсүв. Нәңк сүл тав выгыр, таимәгыс блп вәрнэ мәгыс ханты ос мәньщи мэхум яныгщ таве пәйтсаныл, тувыл сов тармыл сартсаныл. Ам мәнь тәгыл номилум, мэхманув совъявай блсыт, ныврамыт ман яныгхөтпат. Совъявайт ёлыяныл выгыр блпыл сартым блсыт, квәлганыл бс тамле блпыл сартыгласаныл.

Мән пәвлувт блнэ нэ хөтпат пәля пунныл сәтап вәрысyt, савсыр оспа блпытыл тёллысаныл. Ты сәтапаныл тай ләпкат тыналан блпыл сартыгласаныл – выгыр, вущрамхарпа манос атырхари блпыл. Овлэт сәтап вәрёгыт, тувыл блпың витын пиныяныл, та юипәлт нөх-тагталыяныл, төслыяныл ос эрнэ пормас сагуңкве та үнтэгыт.

Омам тән вәрыс, сов пормасанэ пуссын таныл юнтыгласанэ – мольщан, пүрки-т, пәссат.

– Валентина Григорьевна, наң хөт яныгмасын?

– Ам Ванзеват павылт самын патсум, тот яныгмасын. Пәвлувт Ас я вәтат үнлы, туи янге-мәне я вәтан атхатэгыт – хум хөтпат лувыңсун вәрёгыт, тукат, та маныр. Яныг кёр пүщка витыл пиныяныл, ёлыл аращ пәлтэгыт, хунь

В. Тарлина А. Забозлаевын янытлаве

Валентина Григорьевна мэхум ханищтыянэ

вит исыглы, сун вәрнэ йиваныл тув тартыяныл. Тувыл хота мус эри, хүтылтыяныл, квәлгыл нэгсальяныл. Та торыг нәлми вәтан нэ хөтпат ос ныврамыт ёхтэгыт, оманув матыр сагёгыт, юнсахатэгыт ман тынтлахтэгыт, ныврамыт ос ёнгасэгыт, хайтыгтэгыт.

Та порат мөйт вәнэ хөтпа сав блыс. Аким Герасим Никитич Молданов ханты мөйтыт ос эргыт вәс, мөйтыглас, Уй ййквнэ порат тұлыглахтас, эргыс. Пәвлувт мәщтыр хум, эрыг тотнэ хум блыс – Артём Григорьевич Гришкин. Тав бс нәлми вәтан ёхты, хум хөтпат ёт рүпитэгыт, савсыр пёс потрыт потыртас. Төнт

мән, ныврамыт, тав ляпатән атхатэв, та хүнтлэв.

– Юн мэхманын улпыл бс ханты ләтңыл потыртасыт?

– Вәим, юн туп щәнь ләтңув суйтыс. Алпыл омав ләви: «Сәйкалән, пум вәруңкве минэв...», «Щәйпут пәялтас, щәй аёв...», «Ампув рёпыгтас...» та маныр, тох яныгмасын. Ань төват ләвёгыт, ләтың ханищтаңкве ат вөрмөв. Таве ханищтаңкве ат эри, мән хотьютн хунь ханищтавесүв, ләтңув нас акваг хүлыгласлүв, ань таимәгыс тав тывырт та блы.

Светлана
РОМБАНДЕЕВА

Ялпың хөтал кастыл мәщтырлэгыт

Сәс төтапыт вәрыс

Ты этпос 10 хөталэт мән өлнэ мав янытлаңкв патаве, савсыр суссылтапыт ос мөт пумыщ тэлат тах вәравет. Мәньщи нэ Татьяна Ермиловна Тарасова мәнавн ляххал тетыс, тән ты ялпың хөтал кастыл хумус щөпитахтэгыт.

Белоярский районт Касум павыл музей кўцаиг өлнэ нэ Елена Терентьевна Федотова савсыр емас тэлат вәри. Мощ мөлтынув тән павлың нэкет өт сәсныл савсыр төтапыт, хусапсовыт, сыспайпыт юнтуңкв өвылтахтасыт, тән

халанылт Зоя Никоновна Тарлина сака емас мәщтыр нэг ләваве.

Ханты нэ Зоя Никоновна тув мәньщи нэкве Татьяна Ермиловна Тарасова өс вөвыстэ. Ты тәл тўя оигпан порат тән аквьёт сәс атсыт, тувыл хот-сыстамтасаныл, тит писыг акван-юнтсаныл.

Мәнь таквс ос яныг таквс этпосыгт тән сәсныл мәщтырлаңкв та өвылтахтасыт, кәсың нэкве матыр юнтыс.

Татьяна Ермиловна тит сәс төтап ос сыспайп юнтыс, такви хорамыл щуртсанэ. Тав ләвыс, Касум павыл нэкет пуссын сака емас сымың хөтпат, акваг нөтэгыт, эрнэ порат матыр хүлтэгыт, тәнаныл пуссын пүмащипа ләтңыл ләвиянэ ос сав емас ләтңыл тетыянэ.

T.E. Тарасова

Хурит пәрт тармыл щариты

Ты хум наме Анатолий Воронов, Лангепас үст өлы. Тав сав тәл мавөй нөх-винэ мят рүпитас. Тувыл тот турөн өхтыс, мөт мән рүпитаңкв та минас.

Тав такви урөтыл тох потыртас:

– Ам сав тәл Лангепас үст өлэгум, Казахстан мят самын патсум. Вәт арыгтем тәл ювле-хультум порат омагув-әтягув мән өтув ты үсн вәнтлысыг, тонт ам нилахуйплов тәлум төвлыс. Та порат

мирын сака тәрвит өлыс, пуссын саваласыт. Рүпата әтим, өлнэ мәгыс олт әтим.

Та пәсныл тот ты өлөв. Ам мәниг өлмум порат савсыр хурит пөслуңкв сака кәсашасум. Аквмат порат ищхипың утыт станок кәсаласлум, та

утыл пәрт-лөмт тармыл исум тальхың төрыл савсыр хури пөслуңкв рөви. Ёвтыслум, өвлэт өмащакв нэматыр вәруңкв ат вөрмысум, хуриянум щар ат тәлсыт. Номилум, акваг хури пөслын мәгыс хөт пәрт-лөмт лөлиг вәрсанум.

Ләщлакв рүпатам тәлуңкв та патыс. Хурит вәрнэ мәгыс ам пәрт-лөмтыт ищхипың ут хосыт хасылтыянум. Россия янытыл туп төва мәтт яныгман ййвытныл емас пәрт сылуңкв рөви. Мән округувт яныгман ййвыт щар ат хөйхатэгыт, ййвыт тивраныл молях хот-саөгыт.

Тамле емас ййвыт яныгман мав ам элы мят хөнтыслум, Усть-Илимск үст (ты Иркутский область) өлнэ мөхум өт потыртахтасум, ань тән әнумн емас ййвныл яктым пәрт-лөмтыт акваг вос төтэгыт.

Амтох рүпитэгум, хөтпа хури әнумн төты, тувыл ам компьютерт ты хури өмащакв щөпитылум ос та юи-пәлт ущ та станокыл хури пәрт тармыл

пөслылум. Нумыл вөйл сартылум, тав лөлиг ул вос өмты.

Хүрум тәл ювле хультум порат ам «индивидуальный предпринимателиг» өмтсум, нәпаканум пуссын атсанум ос та рүпата-ныл пөхын та минасум.

Ань ты рүпата вәрнэм мәгсыл сака сав олт ат сәлэгум. Эквм лявты, пәрт-лөмтыт колувт хөтәти та хөйглэгыт, тав акваг атыянэ, хот-выганэ. Амти мәнь колнак кос өньщөгум, тот мәщтырлэгум.

Вәрум хуриянум ам яныг үсытт мирн суссылтыянум, тыналыянум. Мавит хөт пөслым өлы, тамле хурит мөхум сака өмащакв өвтэгыт.

Тынаныл өс савсырыт, мәньнуве тынэ – 2 сөтыра солкөви, яныгнум хури – 4 сөтыра арыгтем. Эрың хотыют тамле хури өвтуңкв таңхи, тән әнум ищхипың мят вос хөнтыяныл.

Валентина
ВАСИЛЬЕВА

Хум сāv ёмас хурит пōслыс

А.Г. Визель

Яныг таквс э́тпост Ханты-Мансийск ўст нэпак о́щнэ колт рўпитан хōтпат акв сака ёмас суссылтап вāрыгласыт – кāтыл пōслум хум Александр Георгиевич Визель хуриянэ суссылтасаныл. Ты хōнтхатыглап намаясаныл «Из плеяды мастеров».

Александр Георгиевич о́лме палытыл история тэла ханищтас, тōва хуриянэ́т пēs мāхум манос хотты накыт пōслыгласанэ – Ермак о́йка, Кучум, Пушкин, тāн маныр вāрысыт, хōт яласасыт, хōнха ёт хōнтхатыгласыт, хуриянэ ширыл пуссын нāнқи. Округ сосса мир о́с пōслыглас, мāхум сахил, мольщаньыл, вāил о́лэгыт.

Суссылтапын атхатыглам хōтпат Александр Георгиевич о́вылтыт сāv ёмас лāтың лāvсыт. Ойка о́лыс те, яныг таквс э́тпос 16 хōталт 82 тāлэ тōвлынув. Ты тāл о́йттур э́тпос 5 хōталт āтимыг ёмтыс. Акв-кит лāтың Александр Георгиевич э́кватэ Галина Михайловна Визель лāvыс, тав потыртас, хōт акван-хōнтхатасыг, ханищтахтасыг, рўпитасыг. Тувыл Глеб пыгён потыртас, атхатам мāхумн суссылтапын ёхтуманыл мāгыс пўмащипа лāтың лāvыс.

Округув янытыл сāv тāл культура тэла тармыл пуңктотум хум Александр Витальевич Конев хурит пōслум о́йка янытластэ, лāvыс, тав сāv хōтпа ханищтанькве āлымас, мать-ёмас мāн мāvт о́лыс, рўпитас. Когалым ўсныл кāтыл хурит пōслын хум Айрат Даянович Гайнанов ёхталас, тэн Александр Георгиевич Визель ёт юртыңыщ о́лсыг, аквё́т рўпитасыг, тав о́вылтытэ

Александр Георгиевич пōслум хуритэ

сымыңыщ потыртас, рума кāстыстэ.

Сāv хōтпа лāтың лāvсыт, о́йка янытлавес. Тувыл Центр искусств колт художественный отделение тармыл пуңктотнэ нэ Надежда Владиленовна Сухорукова о́йка хуриянэ суссылтасанэ, кāсың хури урыл потыртас, хунь ос хōт пōслыгластэ. Лāvыс, тыт ань хўрум мāt ман хўрум нак ширыл пōслыглам хуриянэ о́лэгыт –

Александрович кāтыл хурит пōслыс, Заслуженный деятель искусств Узбекской ССР намыл майлувес.

Александр Георгиевич Ташкент ўст о́лнэ художественный училищат ханищтахтас, тувыл тот сāv тāл нйврамыт ханищтым рўпитас. 1982 тāлт колтāглэ ёт Тюмень ўсн вāнтлыс, тот рўпитас, искусства ос культура институтт мāнылат мāхум

Г.М. Визель потырты

ташкентский, тюменский ос югорский.

Александр Георгиевич Визель 1942 тāлт Ташкент ўст самын патыс. Оmatэ Нина Ивановна балерина о́лыс, āтятэ Георгий

ханищтас. Та порат тав «Освоение Сибири» тэлатэ вāруңкве о́вылгастэ, хуриянэ лўимā урыл пōслуңкве патсанэ. 2002 тāлт ос колтāгыл мāхманэ ёт Ханты-Мансийск ўсн о́лмыгтас, Центр искусств колт нйврамыт ханищтым рўпитас.

Ты о́йка Заслуженный художник России нам о́ныщис, кāтыл пōслум хуриянэ Россия коньпал мōт хōн мāt сāvсыр музейтыт о́лэгыт – Москва ўст, Тюменьт, Тобольскыт, Ханты-Мансийскыт, тувыл Швецият, Италият, Бельгият. Тав тэлатэ ханищтам хōтпатн ань э́лалэ тотаве.

Светлана РОМБАНДЕЕВА

Ты кәркам щәмья эрнэ тәла вәри

Мблалнур Мария Тищенко нэ урыл нәнан хансыгласүв. Тав Белоярский үсэт ляпа рүт ат өщнэ ос кол тәл хультум хөтпат мәгыс «Благостыня» өлнэ кол щөпитас.

Ань тынакт тав акв йильпи мүйлын кол өс пүнсыс. Ты колытт үсн өхталан тәрвит вәрмал өщнэ хөтпат, олн мощца сәлнэ хөтпат ярмын поранылт тот эт хулуңкве вөрмөгыт.

Яңк нәтнэ этпост Мария Тищенко «Социальный гостиница» наппа проект тәлаг вәрнэ мәгыс округ миркол касылн нәпаканэ кәтсанэ. Ты тәлатэ мәхумн яныг нәтмил тотнэ щирыл янытэт өлыс. Төнт олн нәтмил винэ мәгыс сәв мәхум халанылт кассыт, тувыл тахолыт Мария Владимировнаты проектэ нөх-патыс.

Нэ ләвме щирыл, ань олныл маим юи-пәлт тән пәс кол тәра өмщакв хот-щөпитаңкве патсаныл. Сүкыр этпост тот рүпитан хөтпат колкан пәртыт йильпииг пентсаныл, нәйпос тотнэ пәс кәрквәлгыт йильпииг вәрсаныл.

С. Маненков өхталас

Тув үст хөт-әти олн сәлнэ мәгыс рүпата киснэ хөтпат вөвыглавөсыт.

Мария Тищенко сәв-сыр вәрнунанылт өйкатән, Даниил пыгөн, әгитән акваг нәтвес. Ты щәмья вәнэ хөтпат тәнаныл янытлым ос эруптым өньщияныл. Тән нуса тотнэ элумхөлас нәмхуньт кон ос тәтәл ат хультуптыяныл.

Мәхумн нәтнэ номт өщ-нәныл мәгыс ты щәмья «Социальный гостиница» вәруңкве номылматас. Тувыл мәнь пәвлытныл үсн өхталан хөтпат тән өвләт «Благостыня» мүй-колн эт хулуңкве вөвхатэгыт. Ты яныгыт сосса мәхум тәнки манос няврамың тәгыл пүльница ос мөт сыре-сыр тәланыл мәгыс өхталэгыт. Тувыл төванакт акв хөтал сыс

Акван-нәтхатнэ мәхум

тәланыл вәруңкве ат әлы-мөгыт манос турап хөталыг өмты, ювле минуңкве тәра өс ат вөрмөгыт.

Белоярский үст мөт мүйлын колытт кит-хүрум хөтал өлнәныл сыс сәв олн ойтүңкве эри. Ос төванакт няврамың хөтпа мәнь әгитэ манос пыге нәмхөт хультуптаңкве ат вөрмитэ, акваг өт та тотыгытэ. Ань тамле тәрвитыт өщнэ щәмьят ты колт өнгын колнакыл та щөпитавөсыт. Тув эрнэ пормасыт пуссын өвтвөсыт.

Мүй хөтпатн тот өлнәныл сыс тәнки тәнүт пәйтүңкве, маснут посуңкве рөви ос нявраманыл аквакит щөсн өнгын колнакт нянька-хөтпат өт хультуптаңкве вөрмөгыт.

Ань ты кол ущты пүс-

вес. Тот ат янас колнакыт щөпитавөсыт, аквторыг тот хөтхуйплов мүйлын элумхөлас үщлатуңкве вөрми.

Белоярский район кұщай Сергей Маненков тув өс өхталас. Тав 25 сөтыра солкөви сәвит олның-нәпак мүйлуптас ос ләвыс:

– Ам сака щәгтсум, Белоярский районт өлнэ мәнь пәвлың мәхум мәгыс тамле кол пүсвес. Мария Тищенко ос тавөн нәтнэ хөтпатн яныг пү-мәщипа ләтың ләвөгум. Вәим, сосса мәхум пус-малтахтын мәгыс үсн өхталэгыт, миннэ ләңханылт вәггал патэгыт ос тыт, сакати, үщлахтэгыт. Өвләт тән олн ойтнэ тәл тыг вивет, ань ты проект тыт матсәвит солкөви хультыс, ты мәхум элалы иң тах нәтавет. Ётылнур тыг өхталан мәхум матсәвит олн ойтүңкве тах патэгыт. Мән ләщал элалы нәтуңкве өс патыянүв.

Тамле өмас ляххал мәнавн Касум музейт рүпитан нә Елена Терентьевна Федотова потыртас ос хурит кәтыс. Тән Марина Кабакова өт ты проект элалы тотнэ мәгыс өс рүпитасыг.

Тәнүт вәрнэ колкан

Үщлахтын колкан

Тамара МЕРОВА

Нэпак хаснэ мэхум мэхыс өлум вэрмалы

Финно-угорский рүт мирыт щәнэ ләтңытыл нэпак хаснэ мэхум Ханты-Мансийск үсн вөвыглавёсыт. Мэхум сав маныл тув ёхталасыт. Ты конференциян ам өс ялсум, ты вэрмалы мәнэ таквс этпост ват нупыл онтоловит хөталт өвылтахтас.

Өвыл хөтал мүй хөтпат мэхыс суссылтап вэрвес, мән Ханты-Мансийск үсхулыт хосыт тотыглавёсүв. Тувыл ос «Төрүм Маа» музейн тув тотвёсүв. Музейт рүпитан мэхумн савсыр пүмаш ёнгыл ёнгалтавёсүв. Атахкем ләкв акв юи-пәлт ханэ-гыт, мәнэвн ты ләквыт тара ошца ййв тотуңкв эри, ләквытн хөйглаңкв ат рөви.

Ам ёнгум группам ат хөтпат өлсыт. Касың хөтпа ййв тулөвыл тармыл пиныстэ, тох ләквыт тара та тотыслүв. Пүмаш ёнгыл мән тахолыт ййв ёл ат паттыслүв, ёмашакв тотуңкв вэрмыслүв.

Мөт ёнгыл тамле өлсыт – самыг лап-пантым шакарәлнэ лөңх хосыт ёмуңквэ эри, лөңхыт китпалыт пүсас холыт ййвыт пиным өлэгыт, тувыл кональ үсувлаңкв ат рөви. Акв хөтпа самаге лапнэгим ёми, лөңх хосыт хоталь нупыл ёмуңкв юртән хұлтыглаве: сохтыл, ман вөртыпал нупыл, ман ёмаспал нупыл. Мён Галина Ларионова ёт мәнэщи ләтңыл потырым, ты лөңх молях минасламён.

Тувыл ос ййв саңкв тармыл ләквыт пәхвтысүв,

эрттам, сәлы тыныщаңыл пувёгын: ам тай щар акв сәлы пувуңкв аты вёрмыслум.

Та юи-пәл хөтал конференция өвылтахтас. Сәртын ёхтум мэхум ловиньтавёсыт, тувыл кўцаит ос губернатор вәңын нэ паща ләтың ләвсыт.

Та юи-пәлт ханты өйка Еремей Айпин такви хансум нэпаке урыл потыртас. Мәнэ порат нэврамыт пуңканыл ловтуңкв ат таңхёгыт, мойтак нёр самын щалты. Таимәгыс оманыл ошмар вәрёгыт, пуңке ловтытэ, кон-квәлы, сыстам пуңкын үйрищ исапи, та урыл «Птичка на голове» нэпакөт хансым өлы. Мэхум ты нэпак пуссын висыт. Тувыл «Югра» нампа телеком-

Ёнгын порат тох ёмыгтасыт

паният рүпитан хум Дмитрий Пришвицын ты потыр урыл пөслум кинаохсатэ суссылтастэ: Асугорский театрыт рүпитан ханты нэ Татьяна Огнева мәнэ пыгрищаквён потыртас, манрыг пуңк ловтуңкв эри. Пыгрищ ләтың такем хўнтлы, тувыл омадән ёл-оилтаве.

Дмитрий ләвыс: «Пыгрищ сәртын эссамтас, тувыл торың ат капыртасүв, кинав эрнэ щирыл тара тэлыс. Ам ты нэпак юв тотыслум, омаман мислум, тав молях ловиньтапастэ».

Конференция сав рүпата онышас, савсыр мәнэ ёхтум хөтпат тәнки рүпатаныл хумус вәрияныл, та урыл потыртасыт, нэпаканыл суссылтасаныл. Халанувт мән акванрумалтахтасүв, потрыл пөнтхатсүв.

Конференция оигпам элы-пәлт сав ёмас, эрнэ рүпата вәрум хөтпат мүйлупсал майвёсыт. Мэхум пуссын ёмас номтыл ювле миныгласыт, төва хөтпат телефон номерыл пөнтхатасыт.

Мария ДВИНЯНИНОВА

Лүймә сәрипос
(Северная заря)
№ 23 (1329), 05.12.2024
Соучредители
Дума, Правительство
ХМАО – Югры
Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО – Югры

Редакция
Главный редактор –
Алексеева Н.Г.
Телефон (3467) 33-17-52 (д 500)
Заместитель главного редактора –
Кондина Г.Р.
Телефон (3467) 33-17-52 (д 501)
Ответственный секретарь –
Узель В.В.
Телефон (3467) 33-17-52 (д 504)

Адрес редакции и издателя:
628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52 (д 510)
E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru
Отпечатано:
ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, д. 14.

Индексы 04399, 54399
Тираж 1710 экз.
Заказ 5361
Цена свободная
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения редакции.
Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной

службы по надзору
в сфере связи,
информационных
технологий и массовых
коммуникаций
по Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.
Свидетельство
о регистрации
ПИ №ТУ 72-00795
от 23 января 2013 г.

12+

Апрыңыг ӧлнэ мӧньлат пыг

Потрув ань
ӧрн пыг Атэй
Лялькин урыл мины.
ӧрн лӧтӧыл наме
ке толмашлаӧкве,
тох лӧваве – акваг
ӧпрыңыг ӧлнэ
ӧлумхӧлас. Тамле
намыл Юрий Вэлла
ащӧйкатӧн майвес.

Ащӧйкатӧ намыӧ-суин
хӧтпаг ӧлыс. Мӧтраӧ
ӧйка сossa мӧхумн сака
янытлавес. Ӗлмӧт тав
стихыт, мӧнь потрыт
хансыс ос такви мӧтӧ,
мӧхманӧ сака вуянта-
санӧ, тӧн мӧгсыланыл
сӧв ӧрнӧ рӧпата вӧрыс.
Юрий Кылевич 2013 тӧлт
ӧтимиыг ӧмтыс, апыгрище
тӧнт иӧ мӧнь ӧлыс.

Атэй мӧньтӧгыл сӧлыӧ
сун ӧлтта порги, тыньщан
пӧхвты ос сӧвсыр щирыл
касы. Мӧт пыгыт халт
акваг нӧх-паты, вӧтихал
Россия янытыл вӧрыглан
касылытн вӧвыглаве.

Ты пыг ӧт ам 2016
тӧлт Сургутский район
Солнечный пӧвылт вӧй-
хатасум. Та пӧвылт нӧв-
рамыт тыньщан рӧпыг-
тасыт, сӧграп пӧхвтысыт,
сӧлыӧ сун ӧлтта поргы-
сыт, ошща ййв-ӧвыл ӧт
хӧйтыгтасыт ос акв мӧ-
ныл ӧлал поргысыт.

Атэй мӧт пыгыт халт
щар мӧниг ӧлыс, тӧнт
туп лов тӧлӧ тӧвлыс, ни-
лыт классыт ханищтах-
тас. Тав щар ат ӧссамтас,
такем потрыӧ, пӧмаш
нӧврамыг ӧлыс, маныр
урыл китыгласлум, мат-
кем та потыртас.

Тав Нижневартровский
район Варьӧган пӧвыл-
ныл тув ӧхталас. Тынь-
щан пӧхвтуӧкве, сӧлыӧ
сун ӧлтта поргунӧкве
сака хӧсы. Атэй рӧтанӧ

Атэй нӧврамыт халт щар мӧниг ӧлы, 2016 тӧлт

пуссын вӧрт сӧлы ӧрим
ӧлӧгыт. Школан миннӧ
порат тав щӧняге-ӧщаге
ӧт Варьӧган пӧвылн
ӧлуӧкве вӧнтлас.

Тӧнт Александр Юрье-
вич Фальченко палт
ханищтахтуӧкве патыс.
Александр Юрьевич та
порат ос лӧвыс, пыгрищ
сӧлыӧ сун ӧлтта 210 щӧс
порыгмаӧкве вӧрми, ты-
мӧгсыл яныгнув нӧв-
рамыт ӧт касунӧкве вуйвес.

Матах тӧл ювле хультыс,
ты таквсы Сургутский
районт ӧс акв тамле
касыл щӧпитӧлвес. Тот
Атэй Лялькин ӧт ам ки-
тыт щӧс вӧащиньтахта-
сум. Пыг яныгмас, хумыг
ӧмтыс. Тав лӧвыс:

– Ам Сургут ӧст уни-
верситетыт ӧвыл курсыт
ханищтахтӧгум. Ам сӧлыӧ
сун ӧлтта поргӧгум ос
ошща ййв-ӧвыл ӧт молях
хӧйтӧгум. Акв порат 680
щӧс сӧлыӧ сун ӧлтта
порыгмаӧкве вӧрмӧгум.

А. Лялькин, 2024 тӧл

Тысӧвит щӧс сӧлыӧ сун
ӧлтта ам ты тӧл рӧтыӧ
ӧсвой ӧтпост округут
ӧлум Чемпионатыт по-
рыгмасум. Университет
ӧсланӧм юи-пӧлт сossa
мӧхум щирыл касунӧкве
нӧврамыт ханищтахтӧкве
номсӧгум.

Сургут ӧст каснӧ колн
кӧсыӧ хӧтал ялантӧгум.
Ос сӧт хӧтал сыс кит щӧс
Солнечный пӧвылн сӧлыӧ
сун ӧлтта поргунӧкве
ялантӧлӧгум. Анул ань
Алексей Андреевич Рочев
касунӧкве ханищтытӧ.

Атэй-нӧмса пыг, ӧсыг-
хатуӧкве ат хӧсы ос
хоты касылыт нӧх-патыс,
нӧматыр аты лӧвыс. Юи-
ӧвыл тӧлытт тав ӧвыл
места акваг вуйлас.

2022 тӧлт мӧт ӧгири-
щит ос пыгрищит ӧт Кам-
чатский крайн Россия
Первенство ос Чемпио-
натын ялыс. Тот Атэй 14-
15 нӧврамыт халт нӧх-
патыс, тав «абсолютный

чемпион» намыл майвес.

Аквта тӧлт тав наме
мӧн округут «Спортив-
ный элита года» наппа
нӧпакн хасвес. Тав
«Золотой резерв югор-
ского спорта» номина-
цият янытлавес.

2023 тӧл мӧньполь
ӧтпост мӧт нӧврамыт ӧт
Магадан ӧсн ялыс, тот мӧт
нӧврамыт халт ӧс нӧх-
патыс. Тав ошща ййв-
ӧвыл ӧт хӧйтым ос сӧлыӧ
сун ӧлтта поргим ӧвыл
места вис. Атэй «канди-
дат в мастера спорта»
нам ӧныщи.

Ань тав 18 тӧлӧ тӧв-
лыс, тав хумыт халт
ӧлал касунӧкве тах паты.
Мӧньлат пыг ӧс аквты
щирыл ӧмашакв вос
касы, Нӧй-Ӗтыранӧн сӧв
ӧрыл вос пинаве ос акваг
вос нӧх-паты.

Людмила ТЕТКИНА

www.khanty-yasang.ru